

Jak začít s domácí školou

Gregg Harris

Zpočátku se vám může zdát, že vás domácí škola zavalí. Jak začít? Je tolik rozmanitých věcí, které je nutno promyslet, tolik rozhodnutí je potřeba učinit! A každé z těch rozhodnutí vyžaduje mít určité informace. Z toho povstává mnoho zmatků, neboť ne všichni domácí vzdělavatelé se shodnou. Ačkoliv se většina z nich souhlasí, že domácí škola je výborná, ne všichni se dohodnou na důvodech a příčinách či na tom, jakým postupem toho dosáhnout.

V počátečních letech (v USA kolem roku 1980) těch zmatků nebylo tolik – nebylo totiž tolik lidí, kteří to dělali. Zákony ve většině států unie nebyly nakloněny domácí škole, proto lidé, kteří se toho odvážili, tak činili s „malou dušičkou“. Pouze hrstka nakladatelů se věnovala materiálům pro domácí školy, takže výběr byl docela snadný – bylo třeba spokojit se tím, co bylo. Tehdy fungovalo pouze nemnoho „podpůrných skupin“ pro rodiny, učící děti doma, takže neexistovala diskuse o výběru „nejlepší“ skupiny. Ohromný rozvoj domácího vzdělávání, vznik mnoha nových organizací, záplava materiálů – to vše vytváří nový druh problémů, který na počátku neexistoval – problém s tím, že máme příliš velký výběr.

Během deseti let, kdy se zabýváme otázkami rodin, začínajících s domácí školou, jsme vytvořili sérii kroků, které mohou pomoci novým rodinám dobře začít. Následující kapitolu můžete přečíst na jedno posezení, ale moudřejší bude probírat každý krok samostatně. Získané informace a rozhodnutí učiněná v rámci každého kroku vám poskytnou lepší základ pro vaše budoucí rozhodování.

Váš přístup by se měl soustředit především na „strategická“ rozhodnutí. Druhořadé věci by se měly zvažovat a řešit až jako druhé v pořadí. Nebudeme se pokoušet vás oslnit dlouhými diskusemi o vzdělávací filosofii, raději vám vysvětlíme, jak vaše dítě bezpečně a legálně vyvést z veřejné školy a začít s ním úspěšný domácí vzdělávací program.

Následující kroky lze projít v relativně krátkém čase, je-li to potřeba. Nicméně by bylo lepší rozvažovat nad každým krokem a s ním souvisejícím rozhodováním několik dnů či týdnů. Ještě lepší bude, najdete-li si během tohoto procesu čas na rozhovor s přáteli, kteří již své děti učí.

Začněte stanovením důsledné kázně u vás doma

Důsledná kázeň a řád jsou něčím, na čem je třeba začít okamžitě pracovat – pokud již ve vašem domově nepanují. Začnete-li skutečně učit děti doma, kázeň a řád domácnosti bude mít přímý vliv na výsledky vyučování. Nemůžete-li u svých dětí počítat s radostným a ochotným plněním vašich instrukcí, lze snadno očekávat problémy při vyučování. Postrádají-li vaše děti sebeovládání (*a většina dětí je skutečně postrádá*), pak prvním krokem musí být úsilí změnit zaběhanou praxi a ustanovit lepší návyky.

Dalším aspektem disciplíny v rodině je *stanovení jasných hranic a omezení v chování* dětí. U nás doma jsme tuto věc vyřešili definováním „domovního řádu“. V jedenadvaceti jednoduchých větách jsme sami pro sebe shrnuli zásady chování dětí, které platí bez ohledu na momentální náladu mou či mé ženy. Prohlášení jako: „*Neubližujeme jeden druhému nepěknými slovy či skutky*“ pokrývají značnou část našich vztahů, stejně jako zásada: „*Nepřiděláváme druhým zbytečnou práci*“. Jakmile bylo těchto jedenadvacet domácích zásad vyhlášeno, disciplína získala objektivní základ a je menší pravděpodobnost, že dítě bude nezaslouženě kázněno nebo naopak že nedostane trest, pokud si jej zaslouží.

Nečekejte, že dobré návyky a sebeovládání se ve vaší rodině objeví přes noc. Nestane se z vás perfektní „doma učící“ rodina, pokud jste dosud nebyli perfektní rodinou s dětmi ve škole. Vaše děti stále budou vašimi dětmi. Vaše manželství stále bude vašim manželstvím, „v dobrém i ve zlém“. Domácím vzděláváním jistě získáte příležitost pro mnoho konstruktivních změn v rodinném životě. Získáte mnohem více společného času a to už samo o sobě je polovičním řešením. Druhou polovinu tvoří jasná vzájemná komunikace a důsledná disciplína. Vaše rodina získá velmi mnoho, budete-li důsledně aplikovat ve svých vztazích biblické principy.

Takže, začněte hned teď budovat v životě své rodiny kázeň. A zatímco budete postupovat vpřed v této důležité věci, podívejme se na druhý krok.

Připojte se k podpůrné skupině

Ve Spojených státech lze dnes nalézt podpůrné skupiny téměř všude, jsou do nich zapojeny stovky rodin, existují skupiny křesťanské i sekulární. Podpůrné skupiny totiž hrají v domácím vzdělávání podstatnou roli. Dělají vše, co mohou, aby svým členům pomohly být úspěšnými. Důvodem, proč vám radím připojit se k podpůrné skupině ještě dříve, než začnete učit, je to, že tím získáte množství rádčů a pomocníků v dalším rozhodování, které vás čeká.. Někteří rodiče se připojují k podpůrné skupině již v těhotenství, ještě před narozením budoucího žačka, a myslím, že je to skvělé. Osvojte si životní styl "home-schoolingu" co nejdříve, budete mít pak méně starostí, až opravdu začnete učit.

Přečtěte si několik dobrých knih

Nejlepší způsob, jak uchránit šéfa vaší podpůrné skupiny před zhroucením pod záplavou vašich otázek je přečíst si alespoň jednu dobrou knihu o domácí škole. Všechny důležité otázky (*Jak je to se socializací žáků? Jak to všechno zvládneme? Je to zákonné? Kde najdu osnovy k vyučování?*) jsou v té či oné míře zodpovězeny ve většině knih.

Někteří lidé jsou jednoduše líní. Byli by nejraději, kdyby všechny potřebné informace a vědomosti objevili, nastudovali a osvojili si jejich přátelé ze skupiny a jim pak jen sdělili výsledek. Avšak i vedoucí domácích skupin a vaši přátelé jsou obvykle rodiči, kteří řeší své otázky se svými dětmi, a nemají čas vysedávat u telefonu a poučovat ty, kterým se nechce číst. Proto vám radím, vezměte svůj úkol vážně a nezačněte se vyptávat druhých, pokud jste sami nezkusili nalézt odpověď - pokud jste nepřečetli alespoň jednu dobrou knihu o domácí škole, a to celou a pořádně! Učiníte-li tak, budou vaše otázky mnohem informovanější a vyslechnuté odpovědi vám přinesou mnohem větší užitek.

Zvolte si svůj učební přístup

Co to vůbec je, můžete se ptát, nějaký učební přístup? Myslel jsem, že si sednu vedle svého dítěte, otevřu učebnici a začnu je učit. A opravdu to takto můžete udělat. Možná, že pro vás je to ten správný způsob. Je však třeba vědět, že na věc lze jít i jinak - existují totiž různé cesty, jak učit doma. Některé jsou snadnější než jiné, některé zase finančně náročnější. Většina z nich může být úspěšná, jsou-li prováděny s nadšením. Je však důležité vědět, že máte několik možností k výběru a některé z nabízených cest vedou k cíli snáze.

Největší chybou, které se mohou začínající domácí učitelé dopustit, je automatické převzetí zvyklostí a způsobů ze školní třídy. Mnozí rodiče tak jednají zcela přirozeně - vždyť sami byli také dříve žáky a učili se ve třídě! Když zavřou oči, vidí velkou třídu s černou tabulí, kartičky s abecedou na zdi a - samozřejmě - velkou učitelskou katedru a maličké lavice žáčků. Vidí děti, sedící v lavicích šest a více hodin a k tomu spoustu domácích úkolů. Těm, kdo absolvovali školní docházku ve státní škole, připadá takové učení naprosto normální. Ale opak je pravdou - je to naprosto nenormální!

Zamyslete se: Když zazní školní zvonek, děti přeruší jakoukoliv činnost, kterou právě dělají (*ať již píše báseň, řeší početní úkol či malují obrázek*) a soustředí se na to, co je čeká v další hodině. (*Reagujete na zazvonění zvonku také tak?*) Chcete-li tedy doma kopírovat školní zvyklosti, jak daleko v tom chcete zajít? Proč si v takovém případě nepořídít i zvonek? A nezapomeňte na detektor kovu u vstupu do místnosti ...

Tradiční školní budovy, vybavení a pomůcky jsou dimenzovány pro *ovládání (a příležitostné učení) velkého množství žáků* masovým způsobem, podobajícím se chodu továrny. Podobnost mezi státní školou a státním vězením je až zarážející. Nemyslete si, že žáci si neuvědomují, jak velká část jejich školního dne je věnována jejich "*hlídání*" místo vlastního vyučování. Vaše děti tak mají doma možnost učit se bez oněch časových a jiných ztrát, které přináší škola.

Zaručuji vám, že malá domácí tabule úplně postačí pro vysvětlení skladby věty, kuchyňský stůl se lehce stane katedrou a umělecké výtvořky dětí snadno vystavíte na nástěnce v pokoji - a učení vám zabere pouhou třetinu času co ve škole. Je dobré poskytnout každému dítěti zvláštní místo k učení, aby mohlo pracovat na zadaném úkolu bez vyrušování (*nejlépe každé v jiném pokoji*). A postrádáte-li zvonek, postačí zaťukat na zeď či nahlas zavolat "ding!".

Vzpomeňte si na mladého Davida, když mu byla nabídnuta výzbroj krále Saula. David byl natolik moudrý, aby věděl, že má proti obrovi lepší zbraně i bez králova brnění. Jeho malý prak mu již mnohokrát posloužil v boji s medvědem či lvem. A ještě důležitější bylo vědět, že Bůh je jeho pomocníkem v každé nouzi. Proto se

spolehl na to, co věděl a na Toho, kterého znal - a zbytek je už známá historie. Maminky, začínající s domácí školou jsou zřídkakdy tak důvěřivé. Nakupují spoustu vybavení a zásob, oblékají si Saulovu zbroj. Vezměte si lekci od Davida.

Váš přístup k učení by se měl odvíjet od několika základních skutečností:

- učební styl vašich dětí a jejich postoj k učení
- počet dětí, které budete učit současně a jejich věkový odstup
- míra sebevědomí vás jako učitele
- množství peněz, které můžete věnovat školním osnovám a výbavě

Tyto otázky zvažujte, když budete vybírat oněch Davidových "pět oblázků" do boje s obrem.

Učební styl vašich dětí na a jeho vliv na způsob vyučování

Vrozený sklon k určitému způsobu učení u každého člověka je bránou, skrze kterou nejlépe přijímá informace. Tato modalita může být charakterizována jako *zraková*, *sluchová* a *hmatová* a ovlivňuje roli, kterou v procesu učení hrají naše oči, uši a hmat.

Je-li vaše dítě orientováno *vizuálně*, největší význam pro jeho učení má předvádění a ukazování. Učí-li se nejlépe skrze *sluch*, pak neefektivnějším způsobem bude mluvené, slovní vysvětlení. Je-li pro dítě charakteristická *hmatová* modalita, pak jeho učení bude nejvíce závislé na zakoušených dotycích a hmatu. Protože většina dnešních vzdělávacích programů je zaměřena především audio-vizuálně, máme sklon se tomuto způsobu učení přizpůsobovat. Nicméně některé děti, stejně jako někteří dospělí, jsou orientovány hmatově. Potřebují zapojit do činnosti své ruce, mají-li získané zkušenosti pro ně být vskutku "jejich", mají-li si je osvojit a zapamatovat. (*Ano, to je důvod, proč některé děti musí všechno osahat. Mají zkratka "chytré ruce".*) Ve světě, kde se stále křičí: "*Nesahej na to!*" jsou takové děti podobny slepým a hluchým. Jsou-li vaše děti takové, varuji vás před odrazováním od "ohmatávání". Díky Bohu za jejich schopnost učit se dotykem.

Dříve než skryjete tvář do dlaní a zvoláte: "*Bude to tak složité!*", prosím, pochopte, že není nutno vždy a ve všem řídit se typem modality, odhaleným u vašeho dítěte. Můžete moudře toto jejich obdarování využít při učení něčeho nového, co je pro ně zvláště obtížné. Jinak vyučujte způsobem, který je vám vlastní a uče děti přizpůsobit se. V každém případě však má smysl pokusit se identifikovat typ obdarování vás i vašich dětí.

Kolik dětí budete učit?

Máte-li jen jedno dítě, měli byste jich mít víc, je-li to možné. Jedno dítě totiž vyžaduje příliš mnoho pozornosti. Větší rodiny, jsou-li jejich děti od začátku náležitě vychovávány, mohou lépe zvládat provoz domácí školy. Větší děti se zaučují v obstarávání domácích prací a mohou také asistovat při výuce mladších sourozenců. Nebojte se učit doma všechny své děti. Možná to bude někdy těžké, ale budete rádi, že jste to udělali.

Nicméně máte-li učit doma současně tři či více žáků, bude dobře mít tento fakt na paměti při výběru osnov. Jestliže materiály, které si vyberete, vyžadují věnovat se celý den každému z žáků, pak kterému z nich budete věnovat svou pozornost? Odpověď zní: *žádnému*. Proto vyberte takové osnovy (*nebo si upravte již zvolené*) tak, aby poskytovaly možnost zvolit v rámci vymezeného času prostor pro přípravu i pro instruktáž. Mnohé integrované materiály (*např. "Learning Language Arts through Literature"*) umožňují, aby několik předmětů bylo vyučováno současně v rámci jednoho učebního plánu. Tak ušetříte čas dvakrát, jednou při přípravě, podruhé při vlastním učení. Další pomoc, jak zvládat vyučování dětí různého věku, mohou představovat *korespondenční programy*, což bývá užitečné zvláště ve vyšších ročnících.

Hlavní poučení z tohoto kroku je však následující: Bez ohledu na to, jak kvalitní osnovy či korespondenční kursy si zvolíte, svou úlohu rodičů musíte plnit neustále. Buďte vždy na dosah při každé žákovské práci. Čtěte každý papír, který vaše dítě popíše - i když jej budete posílat k vyhodnocení. Nedovolte, aby učebnice či videokazety zaujaly v životě dětí vaše místo. Vztah mezi vámi a dítětem je mnohem důležitější než jakýkoliv akademický titul. A vztah mezi vaším dítětem a naším Pánem Ježíšem Kristem je ještě důležitější.

Moc osobního vedení

Bez ohledu na učební styl vašich dětí a jejich počet může rodič poskytnout svým dětem osobní vedení a vyučování a tak je vést k osvojení si všech základních dovedností. Tak se může dostat jedinečným potřebám a zájmům každého dítěte mnohem více pozornosti, než kolik dokáže poskytnout jakákoliv obvyklá škola. Místo

rozptylování pozornosti mezi třicet dětí v přeplněné třídě můžete efektivně věnovat soustředěnou a cílenou pozornost jednomu učebnímu cíli. Osobní péče a vedení znamená pro vzdělávání totéž, co krejčovské umění pro oděvnictví. Vše, co používáte, musí být na míru. Proto bývá domácí učení mnohem efektivnější, než učení ve školní třídě. Zabere méně času, neboť méně času se promrhá.

Při osobním vedení lze využívat učebnice, encyklopedie a slovníky, nejrůznější příručky, ale i výlety do přírody, kurzy, předvádění a pokusy, cvičení a trénování. Co použijete, závisí na vámi zvoleném učebním cíli a strategii. Všechny tyto nástroje jsou jako barvy na paletě a malířem jste vy sám. Jsou jako spíž plná dobrých jídel a ve jste šéfkuchařem, který rozhodne, co, kdy a jak bude podáváno. Nebojte se reagovat na potřeby dětí tvořivě a s fantazií. Liší-li se to, co děláte, od toho, co dělá někdo jiný, pak s největší pravděpodobností vy to děláte správně. To je právě moc domácího učení a osobního vedení - dává příležitost tvořivosti a rozmanitosti.

Ať již zvolíte jakékoliv osnovy či učebnice, vždy musí zůstat pouze vašimi služebníky - mají být zdrojem, rádcem a inspirací pro váš vlastní učební plán. Upravte si text z učebnice pro svou potřebu nebo najděte jinou knihu. Přizpůsobujte učivo žáku, ne naopak!. Až budete učit druhým rokem, budete pracovat s větší sebedůvěrou a ochotněji vybírat z různých zdrojů, čerpat z nejrůznějších publikací, půjčovat si od přátel jejich učební texty, řeší-li lépe váš momentální problém a pořádat výlety do terénu jako završení té či oné učební lekce. Svoboda a pružnost jsou neocenitelné. Ale pružnost - flexibilita - znamená, že máte něco, co lze měnit a přizpůsobovat. Jinými slovy: s nějakými osnovami a plánem je zkrátka potřeba začít.

Investujte do svých učebních pomůcek

Když jsem byl malý kluk, pokoušel jsem se jednou opravovat své jízdní kolo kladivem. Řetěz spadl a já se rozhodl dostat jej zpět. Poté, co obhlédl škodu, kterou jsem způsobil, prohlásil můj otec, že pro každé dílo je nutno užívat správný nástroj. Kladivo se hodí k mnoha činnostem, k opravě bicyklu je však třeba jiných nástrojů.

Stejnou radu je třeba dát rodičům, učícím doma. Ke každé práci se hodí jiný nástroj. Šetřit čas či peníze a ošidit důležité potřeby, pomůcky či nástroje není moudré. Může to totiž být i příčinou následného neúspěchu. Proto při výběru všech pomůcek myslíte na víc, než jen na to, jak ušetřit.

V této chvíli je na místě slovo k otcům. Strká-li vám manželka knihu pod nos se slovy: „*Jen si to přečti!*“, pak vás prosím, otcové, pochopte, že jsem na vaší straně. Vy jste hlavou vaší rodiny a to, jak rozhodnete, je vaší odpovědností před Bohem. Ale jako někdo, kdo už viděl hezkou řádku rodin začínajících s domácí školou, si nemohu odpustit poznámku, že u investic do dobrého vybavení užíváme my muži dvojitý standard. Sami jsme připraveni ospravedlnit si nákup čehokoliv tvrzením, že nám to ušetří čas. A kupujeme přitom věci, které šetří čas u činnostech, které téměř neděláme! A naše manželky zatím musejí vykonávat mnohé práce s naprosto nevyhovujícím vybavením! To je ale velmi špatný management! Měli bychom se ujistit, zda naše ženy opravdu mají ty pomůcky, které potřebují k plnění úkolů, které jsme jim svěřili.

Když vaše žena sepiše seznam potřeb pro domácí školu, můžete být v pokušení říci: „*Miláčku, a opravdu to všechno potřebuješ?*“. Má odpověď zní: „*Ne, nepotřebuje to o nic víc, než jsem já tehdy u svého kola potřeboval lepší nástroj místo kladiva!*“. Rozhodně neobhajují rozhazování peněz jen tak. Mějte toto na mysli, až budete vybírat pomůcky pro ten veliký úkol – učit doma vaše děti.

Investujte do dobré domácí knihovny

Ze všech investic do domácího učení je investice do domácí knihovny tou nejdůležitější a nejdouhodobější. Pokaždé, když řeknete: „*Pojďme se podívat do knihy!*“, budete konfrontováni se stavem své knihovny. I když bydlíte blízko veřejné knihovny, nastanou chvíle, kdy bude nutno mít tu či onu knihu doma. Začněte proto shromažďovat a třídit materiály, informace a knihy ve všech těchto oblastech:

Encyklopedie (především vydání ne starší pěti let). Nejdražší edice nejsou dle mého názoru nutně tím nejlepším. Kupujete-li nové svazky, kupujte především ty díly, které jsou nejpotřebnější a nejužitečnější pro první školní ročníky. Všechny encyklopedie, s nimiž jsem se setkal, se běžně zmiňují o evoluci, která jednoduše není pravda. *(Na rozdíl od toho, co si přečtete v učebnicích, dinosauři nejsou o nic více „pravěcí“ než Adam. Potopa světa způsobila, že mnoho geologických procesů proběhlo ve velmi krátké době.)* Doplňte proto své encyklopedie knihami o stvoření, aby vaše děti získali celou pravdu.

Naučné příručky a populárně-vědecké knihy, knihy o práci v domácnosti a další. Readers Digest občas nabízí velmi dobré knihy tohoto druhu, starší vydání jsou často lepší než nejnovější.

Knihovna „opravdivých knih“. Učebnice a příručky nejsou v pravém slova smyslu skutečnými knihami. Možná obsahují úryvky či citáty z mnoha knih, nicméně skutečnými knihami myslím především *krásnou literaturu*. To rozlišení je důležité. Skutečné umění obvykle nelze objevit v učebnicích literatury, jejichž autoři mají sklon soustředit se vždy na populární díla výrazných autorů a sdělit ihned svůj názor na každou jejich zápletku. Není divu, že školáci většinou neradi čtou. Dobrý čtenář domácí školy může přečíst nejméně pět knih za rok.

Historické knihy. Žáci státních škol získají pouze takové vědomosti, které se jakýmsi osvíceným akademikům zdají být potřebné pro děti dnešního světa. Pak se stává, že Marilyn Monroeové je věnován v učebnicích větší prostor než Georgi Washingtonovi! Prokousejte se do historie. Každým rokem čtete životopis některé z klíčových postav národních či světových dějin, které probíráte. Předčítejte je nahlas, společně jako rodina. Vy i vaše děti tím získáte mnohem lepší představu o skutečném životě. Mnohé z knih o historii jsou plné příběhů, aktuálních v každé době. Historici mohou nad některými těmi příběhy ohrnovat nos, neboť se jim zdá, že nejsou dostatečně dokumentovány, ale co na tom? Mnozí z autorů starších dějepisných knih byli lidmi otevřeně se hlásícími ke křesťanské víře. Neměli žádný důvod lhát. I když mnohé popisované děje nevrhali dobré světlo na církev, k níž se hlásili, nemlčeli o nich. (*Tento druh osobní integrity v dnešních akademických kruzích neuvídíte.*) Neváhejte proto číst staré knihy o dějinách. Nebojte se vykročit po starých stezkách.

Investujte do „managementu“ své domácnosti

Strach z upadnutí do strnulé rutiny zabraňuje mnoha lidem osvojit si mnohé užitečné a dobré návyky. Výsledkem je, že většině lidí chybí dostatek kázně k tomu, aby dosáhli toho, o čem vědí, že je pro ně nejlepší.

Pamatujte si, že plány je vždy možno přizpůsobit. A ty plány, které nelze upravit, lze prostě změnit. Avšak dobrý týdenní plán opakujících se domácích činností ponechá dostatek času i pro všechny důležité události, které vás během týdne neočekávaně potkají. Naplánovaný jídelníček ušetří čas i peníze, vynaložené na nákupy potravin. Výpůjční záznamy o knihách vám umožní udržovat přehled o všem, co jste zapůjčili přátelům i o tom, co vy máte půjčeno od nich. Rozvrh výletů vám pomůže získat maximální užitek ze všech vzdělávacích akcí v terénu.

Právě nutností osvojit si ty správné návyky ve správě domácnosti a postupovat plánovitě jsou mnohé začínající maminky – učitelky naprosto zaskočený. Jsou připraveny plánovat si své učitelské počínání, ale plánování domácích prací, přípravy jídla a ostatních povinností rodinného života věnují méně než letmou myšlenku. Výsledkem jsou nestálost a nedůslednost, zmeškané příležitosti, a nakonec frustrace.

Je zajímavé, že právě ti rodiče, kteří se nejvíce brání plánování domácích prací, si bez ostychu kupují plánovací systémy pro domácí školu. Ty dvě oblasti jsou ovšem neoddelitelné. Vyučování trpí, nejsou-li domácí povinnosti organizovány podle dobře promyšleného plánu. Domácí práce trpí, neodehrává-li se výuka v předem určeném časovém rámci. Proto je nejlepší pomůckou takový typ plánovacího systému, který umožní plánovat obojí a vést tak „*time management*“ pro domácnost i pro domácí školu současně.

Proto se pro nějaký způsob plánování určitě rozhodněte. Nepokoušejte se řídit chod domácnosti poznámkami na prázdných obálkách a použitých účtenkách. Tento úkol je příliš důležitý, než abyste si mohli dovolit zůstat s prázdnýma rukama.

Domácí dokumentace a učební záznamy

Domácí učení produkuje spoustu papírů: plány lekcí, výtahy z osnov, písemné práce, testy, úkoly, výtvarné práce, záznamy z mimoškolní činnosti. Otázka zní: *kam s tím vším, když toho stále přibývá?* Jednou z možných odpovědí může být používání některého ze systémů předtištěných formulářů a např. užívání notebooku. Ať již se rozhodnete pro cokoli, veďte své záznamy řádně. Není-li váš systém důvěryhodný, hodnota vašich záznamů může být v některých situacích zpochybněna. Ať již by šlo o obhájení vaší domácí školy před úřady či o přijetí dítěte na vysokou školu, dobré záznamy vždy oceníte.

Řádná dokumentace však má význam i pro samotné učení: získáte z ní objektivní přehled o tom, co jste učili a naučili své děti. Umožní vám rozhodnout se, jak pokračovat dál a co dělat příště (*příští den, příští týden, příští měsíc, příští rok*). To je pro vaše vyučování klíčové. Bez záznamů poletíte naslepo a budete náchylní podléhat falešným pocitům, že neděláte žádné pokroky či naopak, že jste již dál, než je tomu ve skutečnosti.

Hodnocení testů a písemných prací vám poskytne argumenty pro odmítnutí nepodložených pocitů a domněnek a to samo o sobě stojí za námahu, spojenou s vedením jasných záznamů.

Zmiňuji i další záznamy, které vás samotné třeba hned nenapadnou. Jsou to např. *zdravotní záznamy a záznamy o účasti*. Možná to zní hloupě, ale otázka, zda-li má dítě absenci při vyučování, znamená něco jiného, než otázka, zda-li je doma. Co když má chřipku? Co když má den volna, když vás navštíví příbuzní? Není to řádný školní den, proto zaznamenejte absenci. Vaše záznamy budou mnohem věrohodnější, nehledě na elementární poctivost.. Stoprocentní účast může vzbuzovat podezření, že něco bylo ošizeno. Buďte proto pečliví. Někdy můžete školu i "zavřít", třeba když - jako učitel - dostanete horečku. Rozhodnutí je na vás. Jen o tom veďte řádně záznam.

Vybavte svou domácnost pro vyučování a studium

Zloději času

První věcí, kterou je potřeba udělat při přípravách na domácí školu, je zbavit vaši domácnost zlodějů času. To znamená zbavit se všeho, co pohlcuje drahocenný čas a dává zpět jen malý či vůbec žádný zisk. Největším zlodějem času je *televize*. Nezáleží na tom, co právě hraje, důležité je, o co vaše rodina přichází, když je televize zapnuta: o společné rozhovory, které nikdy nebudou proneseny, o knihy, které nikdy nebudou přečteny, o plány, které nikdy nebudou realizovány, o pohostinnost, která nikdy nebude projevena. Rozhodnutí vzdát se televize nikdy nebudete litovat. Rodinný život tím získá. Všichni se budou tak nudit, že přinejmenším vstanou a půjdou něco dělat! A ať již budou dělat cokoli, vždy to bude lepší využití času, než koukat na TV.

Vím, že někteří otcové namítají: "*Dívám se jen na zprávy a sport*". Dobrá, mám pro vás otázku: Sportovní a zpravodajské kanály vysílají non-stop. Kdy televizi vypínáte, když vysílání nikdy nekončí? A co tento neustálý přístup k TV dává vašim dětem a rodinám? Nebylo by mnohem lepší vyjít si častěji za sportem "živě" a předplatit si třeba nějaký dobrý týdeník? Výdaje za vstupné a předplatné budou určitě dobrou investicí, pomohou-li dostat váš život do souladu s tím, o čem říkáte, že tomu věříte.

Podívejme se nyní blíže na váš *videorekordér*. Je možno ho upravit tak, aby nemohl přijímat televizní signál a byl vskutku pouze přehrávačem kazet. Dobře vám poslouží, budete-li chtít shlédnout váš oblíbený film, vzdělávací program nebo jiný pořad, například na kazetě vypůjčené ve video-půjčovně vašeho místního "home-school" společenství. Výsledkem je větší kontrola nad tím, na co se naše rodina dívá a lepší využití času. Takhle jsme to zařídili u nás doma. Televizi v domě nemáme (*s výjimkou několika večerů v roce 1992, kdy hráli Portland Trailblazers proti Chicago Bulls*) již devatenáct let. Výsledky jsou úžasné. Pořádáme své vlastní "Páteční filmové večery". A jinak čteme, rozmlouváme, procházíme se a žijeme. Seberte odvahu. Zřekněte se TV na měsíc, a uvidíte, jaký dopad to bude mít.

A jste-li již v této likvidační náladě, proč zároveň nevyhodit z domu všechny ty "*Želví nindže*" a ostatní *počítačové hry*? Vím, že děti budou pravděpodobně křičet, ale nakonec vám poděkují, že jste je vysvobodili od všeho toho naivního bláznění. Počítačové hry (*s výjimkou několika dobrých vzdělávacích softwarů*) jsou zloději času. Umožněte svým dětem, aby svůj počítač využívali k daleko dobrodružnějším činnostem. Zkuste vytisknout svůj časopis. Učte děti na počítači zpracovávat informace. Pomozte s databází pro vaši místní skupinu. Počítač je dobrý pomocník, ale špatná hračka. Dejte si na něj pozor, učíte z něj služebníka své rodiny, neboť jinak může zotročit vaše děti. Může být horší než televize.

Mají-li vaše děti hodně *hraček* a jiných věcí, zvažte, zda v rámci příprav na domácí školu neprovést i zde čistku. Vytvořte prostor pro lepší věci. Ponechte jim hodnotné, kreativní hračky a ostatní *vyřad'te* (*zejména takové jako je "Robot z pekelné planety"*). Nedokážete-li si představit Ježíše jako dítě, hrajícího si s tou či onou hračkou, vyhod'te ji. Řekněte, že jsem staromódní, ale já si dokážu představit Pána Ježíše, jak si hraje s vlčkem, s kuličkami či s jo-jo. Mohu si jej představit, jak jezdí na kole či plave v bazénu. Ale nedokážu si představit, že si hraje s "*Příšerami z vesmíru*", jedině snad pokud by z nich vymítal demony. Hračky mohou být stejně tak zlodějem času jako dobrou pomůckou v učení. Často vše záleží na tom, zda a jak učíte své děti hrát si.

Vybavení a pomůcky

Dalším krokem jsou investice do *učebního vybavení*. Mám na mysli to základní: malý pracovní stůl pro každého žáka, pohodlnou židli, dobrou stolní lampu a přiměřenou polici na knihy. Co považují za přiměřené? Od

zdi ke zdi a od podlahy ke stropu bude pro začátek stačit! Domácí škola totiž znamená neustálé hromadění knih. I když ne všechny jste četli a ne všechny přečtete, budou vám do knihovny přibývat každým rokem. Vyplatí se proto uvažovat prakticky. Umístíte-li své knižní police k obvodové stěně domu, díky knihám se sníží váš účet za vytápění.

Instrukce týkající se vybavení se vám mohou zdát v rozporu s tím, co jsem říkal před chvílí o TV a počítačích. Radil jsem vám, jak oba tyto přístroje udržet pod kontrolou, a to stále platí. Přesto však věřím, že z *videopřehrávače s monitorem* můžete mít doma velký užitek. Filmy a učební programy na kazetách mohou vaše domácí učení velmi obohatit. Nepotřebujete televizní vysílání se všemi jejich reklamami. Nepotřebujete veřejná media se vši sociálně-politickou agitací. Vše, co potřebujete, můžete získat na videokazetách. Správná kazeta ve správnou chvíli má velikou moc.

Rovněž je výhodné vlastnit osobní počítač. Nemusí to být nejnovější hit technologie. Stačí pěkný, levný, domácí počítač s textovým procesorem a odpovídajícím softwarem. Máte-li doma již starší počítač, ujistěte se, zda bude schopen spustit programy, které chcete při učení používat, zejména ty novější.

Malá nástěnka je dobrým místem pro výstavku výtvarných prací, avšak s pomocí magnetů můžete vystavovat i na mrazícím boxu či lednici. Důležité je mít vyčleněnu zásuvku či pořadač pro školní záznamy. Zvykněte si dávat záznamy a poznámky vždy na jejich určené místo. Pomůcky k přírodním vědám si můžete vypůjčit., avšak uvidíte-li použitý, ale funkční mikroskop za výhodnou cenu, kupte jej! Můžete jej pak vy půjčovat jiným rodinám. Tenhle seznam šikovných věcí, které lze shromážďovat, by mohl být bez konce, stačí jen si osvojit ducha domácí školy. Jen dejte pozor, ať máte všechny tyto pomůcky a potřeby doma kam uložit. Budou se vám hodit, až přijde jejich čas.

Budujte společenství domácích škol v místě bydliště

Již jsem zmiňoval, co vás čeká v podpůrné skupině. Nyní vás chci podnítit, abyste vykročili za hranice toho, co u vás existuje a začali rozvíjet něco, co by *mohlo* existovat - pokud se chopíte iniciativy.

Děti mají velmi rády kluby a oddíly a jiné společné kroužky, zvláště jsou-li soustředěny na věci, které děti baví a zajímají. Většina mimoškolních dětských aktivit je zaměřeno na využití času po skončení dopolední školní docházky. To pro vás nemusí být to pravé. Vaše děti mohou mít přírodovědecký kroužek i dopoledne. Chcete-li, mohou se vaše děti účastnit skupinového bruslení i v rámci řádné výuky. Flexibilita domácího učení se vám přímo nabízí: využijete svou svobodu a tvořivost k vytváření takových skupin a kroužků, které by co nejlépe sloužily vašim dětem?

Obraťte se na místní školu či jinou instituci, která má svou tělocvičnu. Zeptejte se, zda si ji vaše podpůrná skupina může pronajmout jednou týdně k tělocviku a hrám.

Najděte vhodný park a dejte do oběhu zprávu, že určitý víkend ráno se zde koná "Park Day". Nic víc není třeba plánovat a organizovat. Jen přijít tam, budete-li chtít. Bez pochyby tam v naleznete hlouček rodičů - domácích učitelů - klábosících spolu, zatímco jejich děti si hrají a honí se v parku.

Zpracujte roční kalendář hlavních výprav a akcí v terénu. Nemělo by chybět hudební vystoupení dětí, stejně jako den v místní ZOO. Máte-li v regionu nějakou historickou pamětihodnost, uspořádejte tam každoročně výpravu. A tradiční piknik bude jistě také populární akcí. Některé skupiny pořádají každým rokem několika-denní setkání. Jiné pořádají pěší či cyklistické túry. Je možno zařadit i návštěvu zábavného parku. Takové akce možná nemají příliš vzdělávací hodnotu, ale poskytnou vašim dětem něco navíc, co mohou zmínit, až se jich kamarádi ve sboru zeptají, jaké to je učit se doma.

Jiný způsob spolupráce, než pouhá neformální skupina může poskytnout založení jakéhosi družstva, což znamená dohodu mezi několika rodinami, že budou sdílet spoluodpovědnost v určených oblastech. My se s užítkem podílíme na "*Friday School Co-op*" spolu s dalšími třemi rodinami ze sousedství. Moje žena vyučuje ve "*Španělském klubu*" 12 dětí španělštině. Vědecké pokusy a experimenty připravuje a provádí jeden z otců. Další projekty jsou organizovány dle potřeby a vždy při tom zůstane dostatek času na vzájemné společenství.

Osamělí rodiče se mohou o většinu důležitých úkolů při vedení domácnosti, včetně přípravy jídla a úklidu, rozdělit s jiným dospělým. Možná dělba práce a flexibilní přístup činí z podpůrných skupin praktickou alternativu k tradiční péči o děti a umožní i osamělým rodičům být v domácím učení úspěšnými. Potřebujete-li tento druh pomoci, řekněte o tom ve svém sboru či v domácí skupině. Buďte iniciativní.

Závěrečné povzbuzení

Úspěšné domácí vzdělávání je věcí životního stylu. Maminky, které vedou domácí školu, se smířili s faktem, že ve své roli učitelek musí růst – stejně jako jejich děti musí růst coby studenti. Získané zkušenosti dávají jejich počínání perspektivu.

Nenechte se odradit takovými otázkami, jako je volba učebních osnov či učebních plánů. Budete mít spousty příležitostí znovu zvážit a případně revidovat rozhodnutí, která jste učinili. Budete mít možnost se přizpůsobit se a vyvíjet se.

Odhodlání „učit doma“ vás může zaplavit se stejnou oslňující září jako ono zjevení, které donutilo Pavla padnout z koně na cestě do Damašku. Ukončit školní docházku vašich dětí může jít velmi rychle. Ale osvojit si všechny dovednosti a návyky, potřebné pro vyučování dětí doma, vám přece jen nějaký čas zabere. Stejně tak vaše děti budou potřebovat nějaký čas, aby se přeorientovaly. Možná budou potřebovat čas, aby získaly či rozvinuly svou sebekázeň. A tyto věci skutečně vyžadují čas, zaslouží si, aby se jim čas věnoval – i když se zdá, že se samotným učením přímo nesouvisejí. I když jste nuceni rozhodovat se rychle, neztrácejte z očí hlavní cíl – sloužit Bohu jako rodina. Nebuďte natolik pohlceni plněním všech úkolů, abyste míjeli to nejdůležitější – radovat se z obecenství se svým Stvořitelem a s druhými na cestě, kterou vám On připravil.

Podle kapitoly "HOW TO START A HOME SCHOOL" z knihy Christophera J. Klicky: "The Right Choice: HOME SCHOOLING", Noble Publishing Association, 1995, vybral a upravil - df-

Autorem kapitoly je *Gregg Harris*, otec, vzdělávající svých pět synů a jednu dceru, instruktor a autor knih o home-schoolingu. Je předsedou rady *National Home Education Research Institute* a členem vládní *Dozorčí komise pro privátní vzdělávání* ve státě Oregon. S manželkou Sono žije v Greshamu v Oregonu, USA. Greggův syn Joshua, vzdělávaný doma rodiči až k branám university, je autorem řady i u nás populárních knih (např. *Ani ň*, *S nikým nechodím a nejsem cvok*).